

การสร้างสรรค์ และพัฒนา วรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้ เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในรูปแบบของนวัตกรรมศิลป์

วสวัตต์ รียาพันธ์¹

¹ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีเมล: kritsada.oat@hotmail.com

วันรับบทความ: 7 มิถุนายน 2565 | วันแก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2565 | ตอรับบทความ: 26 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ และพัฒนา วรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้ เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในรูปแบบของนวัตกรรมศิลป์ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1.ศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ และรื้อฟื้นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช 2. เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลมาเสนอใหม่ในรูปแบบผลงานสร้างสรรค์ด้วยเทคนิควิธีการแบบงานจิตรกรรมไทย ประเพณี ที่ถ่ายทอดคติธรรมจากวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช 3. เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลสัมฤทธิ์จากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในรูปแบบของนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ 4. เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้กลับมาเป็นที่รู้จักที่นำไปสู่การหวนระลึก และศึกษาภูมิหลังของวรรณกรรมเรื่องนี้ในเชิงอนุรักษ์ แก่สาธารณะชนสืบไป ผลการดำเนินวิจัยพบว่า วรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่อง “กายนคร” ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวรรณกรรมในรูปแบบหนังสือชุดต้นฉบับที่เป็นบาลีอย่างไทยโดยใช้สำนวนแบบปักษ์ใต้ วันเดือนปีที่เริ่มแต่งนั้นไม่ปรากฏ ปรากฏเพียงวันที่แต่งแล้วเสร็จ มีการอุปมาอุปมัยกายสังขารมนุษย์เป็นมหานคร ในด้านของนวัตกรรมศิลป์ เกิดเป็นผลงานจิตรกรรมไทยประเพณีสร้างสรรค์ชุดภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร และสื่อวัฒนธรรมในรูปแบบเทคโนโลยี ประกอบด้วย สติกเกอร์ไลน์ชุดจิตรราช วสวัตต์มาร อันเป็นชื่อตัวละคร และเอนิเมชันเรื่องกายนครที่พัฒนามาจากภาพจิตรกรรมไทยให้เกิดเป็นภาพเคลื่อนไหว โดยเผยแพร่ผลสู่สาธารณะชนในรูปแบบนิทรรศการผลงานศิลปกรรม และการนำเสนอผลงานทางวิชาการในเวทีวิชาการระดับชาติ

คำสำคัญ : กายนคร,วรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร,หนังสือชุดกายนคร

**Creation and development of literature on Southern Buddhism
on the subject of Kaya Nakhon, Nakhon Si Thammarat Province edition.
in the form of innovative art**

wasawat riyapun¹

¹ Faculty of Painting sculpture and Graphic Art, Silpakorn University

E-mail: kritsada.oot@hotmail.com

Abstract

Creation and development of literature on Southern Buddhism on the subject of Kaya Nakhon, Nakhon Si Thammarat Province edition. in the form of innovative art has research objectives to 1. Study and research primary information and reviving the Southern Buddhist literature on the story of Kya Nakorn Nakhon Si Thammarat Province Edition 2. To bring the results of a theoretical study to be presented in the form of a creative work with the techniques of traditional Thai painting, which conveys the dharma from the Southern Buddhist literature on the story of the city Nakhon Si Thammarat Province Edition 3. To develop and build on the achievements of the study and research of Southern Buddhist literature on the story of Nakhon Si Thammarat. Nakhon Si Thammarat Province edition in the form of innovative invention Nakhon Si Thammarat Province edition to come back to being known, leading to a retrospective and conservative study of the background of this literature for the public to continue The results of the research found that Southern Buddhist literature titled "Kay Nakhon", Nakhon Si Thammarat Province edition. It is a literature in the form of a book in the form of the original Thai Pali, using southern expressions. The date of the wedding was not displayed. It appears only on the date the wedding was completed. There is an analogy of the human body as a metropolis. in the field of artistic innovation It was born into a traditional Thai painting, creating a series of reflections on the puzzle of Dhammakaya Nakhon. and cultural media in the form of technology, consisting of line stickers, Chitrat Wasawatti Mara, which is the name of the character. and the animation of the city that developed from Thai painting to become a moving picture by disseminating the results to the public in the form art exhibition and presentations of academic works in national academic forums

Keywords: Kaya Nakhon,Southern Buddhist literature on the story of Kaya Nakhon,Butdham Kaya Nakhon

บทนำ

อารยธรรมซึ่งแสดงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านพระพุทธศาสนาในพื้นที่ปักษ์ใต้ ปรากฏมาช้านาน นับแต่โบราณกาล ประวัติศาสตร์ทางด้านพระพุทธศาสนาถูกจารจารึกไว้เป็นหลักฐาน ถูกรังสรรค์ให้เกิดเป็นสถานประกอบกิจพิธี เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา แห่งองค์พระศาสดาเอกแห่งหลักธรรมของศาสนาพุทธ การสืบทอดและปฏิบัติจนก่อเกิดเป็นวิถีของชุมชน กิจวัตร ประเพณี และวัฒนธรรม ยังผลให้ มรดกทางพระพุทธศาสนาปรากฏหลักฐานแห่งดินแดนพุทธภูมิมาจวบจนถึงปัจจุบัน ผ่านทาง การปฏิบัติ การทำนุรักษไว้ซึ่งสารัตถะสำคัญทางพระพุทธศาสนา ธรรมเนียมปฏิบัติในท้องถิ่น และตัวอักษร ในรูปแบบของหนังสือбуд วรรณกรรมลายลักษณ์อักษรได้

คำว่า “буд” หรือ “буд” ในภาษาถิ่นปักษ์ใต้มาจากรากศัพท์ในภาษาสันสกฤตโบราณ ว่า “ปุตก” และตรงกันกับคำว่า “โปสตก” ในภาษาบาลี อันหมายถึง คัมภีร์ไบเบิล แผ่นไม้ แผ่นจาร แผ่นผ้า อนึ่ง ซึ่งอนุমানกันว่าสำนวนปักษ์ใต้มักเรียก “สมุด” ว่า “มุด” จึงอาจแผลงมาเป็น “буд” ในเวลาต่อมา ด้วยเพราะพื้นที่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ถือเป็นศูนย์กลางแห่งอารยธรรมทางด้านพระพุทธศาสนาในปักษ์ใต้ การสืบทอดพระพุทธศาสนาจึงปรากฏด้วยกันในหลากหลายรูปแบบ ทั้งศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เช่น การชักสวด คฤหัสถ์ การกวนข้าวมธุปายาส การสะท้อนคติศาสนาผ่านเพลงบอก และมหรสพ การสืบทอดพุทธประวัติผ่านการเขียนผ้าพระบต (ผ้าที่วาดขึ้นเพื่อแสดงรูปประวัติองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า) และรวมถึงการคัดลอก แต่งเติมวรรณกรรมทางด้านพระศาสนาในรูปแบบของหนังสือбуд

หนังสือбуд “กายนคร” เป็นวรรณกรรมนอกนิบาตเรื่องหนึ่ง ถูกพบที่บ้านเขาลำปะ ตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ตกเป็นสมบัติของบิดานายสะเทือน บุญชูวงศ์ วรรณกรรมเรื่องกายนครนี้ ซึ่งถูกขานว่า กายนครฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งถูกขานขึ้นในรูปแบบของหนังสือбуд และพบหลักฐานว่ากำเนิดขึ้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแปลงสาร พระธรรมคำสอนในพระคัมภีร์สุโขทัยอย่างพิสดาร มีเนื้อหาน่าอัศจรรย์ใจ เนื้อความโดยถ้วนทุกคำรพ สะท้อนการดำรงชีวิตของมนุษย์ในห้วงแห่งสังสารวัฏ แบ่งออกเป็นองคาพยพ อุปมากายสังขารเป็นมหานคร และอุปมาสภาวะการอันเกิดขึ้นแต่ทุกขเวทนาเป็นตัวละคร และเหตุการณ์ ปรากฏนามมหานครชื่อว่า “กายนคร” กว้างหนึ่งคืบยาวหนึ่งศอก โบราณว่า กษัตราเจ้านครนาม “จิตรราช” ศัตรูผู้หมายพิชิตนาม “มัจจุราชมาร” สำหรับความพิสดารแห่งวรรณกรรมที่จารลงบนหนังสือбудเรื่อง “กายนคร” นี้ กล่าวคือ การเรียงร้อยถ้อยพระธรรม อันริเริ่มแต่การถือกำเนิดเกิดขึ้นจากธาตุทั้งสี่ของมนุษย์ เนื้อหนัง,กระดูก ถูกร้อยเรียงให้เป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น “กำแพงตะโจ”, “กำแพงมั่งสึง” และประตูทั้งเก้าของเรือนธาตุนี้เป็นนามของประตูนคร ดังปรากฏความว่า “นครนี้มีประตูอย่างเก้าแห่ง” ดำเนินเรื่องเป็นวรรณกรรมที่สนุกสนานมีการทำศึกสงครามกันระหว่างเมือง “กายนคร” กับเมือง “มรณานคร” ของพระญามัจจุราชมาร โดยการนำปรีดาธรรมมาสอดแทรกไว้ และท้ายที่สุดบทสรุปของวรรณกรรมเรื่องกายนครนี้บอกแสดงสัจธรรมของทุกสรรพสิ่งที่ล้วนแล้วแต่เป็นไปตามสังสารวัฏ และมีจุดจบของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่อง “กายนคร” นี้เป็นอนัตตา ซึ่งหากนับอายุตามปีพุทธศักราชที่เขียนวรรณกรรมเรื่องนี้จบลง เป็นเวลาร่วมแล้วเกือบ 200 ปี

ในอดีต วรรณกรรมศาสนา เรื่อง “กายนคร” มีความนิยมใช้สำหรับสอนพระภิกษุ สามเณร อย่างแพร่หลาย โดยมีการคัดลอก และดัดแปลงซ้ำ จนเกิดเป็น “กายนคร ฉบับจังหวัดพังงา” “กายนคร ฉบับจังหวัดสุราษฎร์ธานี” และ “กายนคร ฉบับจังหวัดสงขลา” ทั้งนี้ยังส่งอิทธิพลเข้าสู่ภาคกลางและภูมิภาคอื่น ๆ จนปรากฏเป็น วรรณกรรมกายนครฉบับหอสมุดแห่งชาติ ,วรรณกรรมกายนครฉบับคุณหญิงสุธรรมมนตรี มีการแปลงเปลี่ยนชื่อเรื่องออกไป เป็นนครกาย จิตราชนคร นครจิต จิตนคร หากแต่เนื้อหานั้นเมื่อพิจารณาโดยถ้วนทั่ว ก็พบว่าคงความเป็นวรรณกรรมเรื่อง “กายนคร” มาแต่ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช

หากแต่ด้วยห้วงเวลาร่วม 200 ปี ที่เราเริ่มก้าวเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ มนุษย์เราเริ่มก้าวไปข้างหน้าด้วยความมุ่งหวังจะเจริญขึ้นด้วยเทคโนโลยี ที่แสดงความเรืองรุ่งของมหาอำนาจ โดยมีได้พัฒนามรดก และรากวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาซึ่งเกิดแต่บรรพชนด้วย วรรณกรรมเรื่อง “กายนคร” จึงค่อย ๆ เลือนหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ และลบเลือนไปจากบทบาทสำคัญในฐานะหนังสือสำหรับสอนพระธรรมเทศนาแก่ภิกษุ สามเณร ในร่มกาสาวพัสตร์แห่งพระบรมศาสดาจารย์

ด้วยเหตุนี้เป็นปฐมบทชวนให้ผู้วิจัยคำนึงถึงการสูญสิ้นไปของวรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา เรื่อง “กายนคร” ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช คุณค่าและความสำคัญ อันแสดงถึงภูมิปัญญาของบรรพชนคนปักษ์ใต้ คุณค่าอันแสดงถึงความรุ่งเรืองด้วยพุทธธรรมบนแผ่นดินพุทธภูมิ อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมด้านภาษา ที่นำเอาภาษาล้านปักษ์ใต้มาจินตนาเป็นหนังสือชุด ความเข้าใจ่องแท้ในพระธรรมคำสอนจนสามารถผันเนื้อหาเรื่องราวจากพระธรรมจนเกิดเป็นวรรณกรรมได้นั้น คงปฏิเสธไปไม่ได้ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ มิได้มีความโดดเด่นในเชิงเนื้อหา หากแต่บริบูรณ์ถ้วนไปด้วยคุณค่าที่ปวงชนคนรุ่นหลังเองต้องเร่งทำการศึกษาและธำรงไว้ และมีความคิดริเริ่มในการรื้อฟื้นวรรณกรรมเรื่อง “กายนคร” ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้สามารถกลับมาทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยอัตลักษณ์ปักษ์ใต้ ได้เฉกเช่นอดีตที่ผ่านมา นำมาสู่การดำเนินการในรูปแบบของการวิจัยอันมีผลเป็นผลงานสร้างสรรค์ และพัฒนาเป็นนวัตกรรม ผ่านการสร้างสรรค และพัฒนา วรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้ เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในรูปแบบของนวัตกรรมศิลป์ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ และรื้อฟื้นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อนำผลการศึกษาภาคทฤษฎีมานำเสนอใหม่ในรูปแบบผลงานสร้างสรรค์ด้วยเทคนิควิธีการแบบงานจิตรกรรมไทยประเพณี ที่ถ่ายทอดคติธรรมจากวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลสัมฤทธิ์จากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในรูปแบบของนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์

4. เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้กลับมาเป็นที่รู้จักที่นำไปสู่การหวนระลึกและศึกษาภูมิหลังของวรรณกรรมเรื่องนี้ในเชิงอนุรักษ์ แก่สาธารณะชนสืบไป

เนื้อเรื่อง

การดำเนินวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กับ การดำเนินวิจัยเชิงสร้างสรรค์ อาศัยวิธีการ และกระบวนการ ทางด้านศิลปกรรม ประเภทงานจิตรกรรมไทยในรูปแบบประเพณี และการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมในรูปแบบของสื่อวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยในการสร้างสรรค์ และพัฒนา วรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้ เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในรูปแบบของนวัตกรรมศิลป์ เบื้องต้นผู้วิจัยลำดับความสำคัญและดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์

โดยการศึกษาประวัติความเป็นมาและคำสอนในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนครและนำมาเรียบเรียงเป็นสำนวนภาษาอย่างปัจจุบันจึงเป็นวัตถุประสงค์แรกในการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการดำรงไว้ซึ่งสมบัติทางวัฒนธรรมของภาคใต้และของประเทศไทย เพื่อเป็นมรดกที่ยังความภูมิใจของอนุชนรุ่นหลัง แต่การเพิ่มแนวทางในการส่งต่อสื่อสารกับผู้คนในวงกว้าง จำอาศัยปัจจัยการสร้างสรรค์ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ศาสตร์ทางด้านศิลปกรรม ประเภทงานจิตรกรรมไทยประเพณีเพื่อการนำเสนอวรรณกรรมเรื่องนี้

ในด้านการพัฒนาและต่อยอด ใช้เทคโนโลยีที่เท่าทันความสนใจของผู้คนในสังคมปัจจุบัน ข้อสำคัญสื่อดังกล่าวควรอยู่บนพื้นฐานของชีวิตประจำวัน และวัฒนธรรมพื้นถิ่น ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องกายนคร ในรูปแบบของนวัตกรรมศิลป์ โดยลำดับเนื้อหาตามการตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ และรู้พื้นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช 2. เพื่อนำผลการศึกษาภาคทฤษฎีมานำเสนอใหม่ในรูปแบบผลงานสร้างสรรค์ด้วยเทคนิควิธีการแบบงานจิตรกรรมไทยประเพณี ที่ถ่ายทอดคติธรรมจากวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช 3. เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลสัมฤทธิ์จากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในรูปแบบของนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ 4. เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้กลับมาเป็นที่รู้จักที่นำไปสู่การหวนระลึกและศึกษาภูมิหลังของวรรณกรรมเรื่องนี้ในเชิงอนุรักษ์ แก่สาธารณะชนสืบไป ทั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาโดยพรรณนาเนื้อหา ผลการศึกษา การดำเนินงานตามลำดับหัวข้อวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ และรู้พื้นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ และรู้พื้นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยอาศัยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิผ่านทางเอกสาร และหลักฐานในเชิงทฤษฎีผ่านการสืบค้น ทั้งจากแหล่งปฐมภูมิ และแหล่งทุติยภูมิ ผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งผลการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ

พบข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนครฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช
อัตราอธิบายในรูปแบบการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องกายนคร

การศึกษาทบทวนทางด้านวรรณกรรม จากผลงานการวิจัยของปราณี ขวัญแก้ว ซึ่งได้ศึกษา
วรรณคดีชาวบ้านที่ปรากฏต้นฉบับเป็นหนังสือชุด เรื่อง พระรถเมรี เรื่องหอยสังข์และเรื่องวันการ ในตำบลดอน
พิบูลย์ ศึกษาลักษณะคำประพันธ์ แนวคิดของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนา แสดงกฎแห่งกรรม ผล
บุญอันส่งผลของการให้ทาน คุณค่าด้านสุนทรียะ โดยกล่าวถึงภาษาที่ใช้ การเรียบเรียงถ้อยคำ สำนวนสุภาพ
คำนิยมต่าง ๆ ในสังคม วัฒนธรรมประเพณีทำให้เข้าใจถึงสภาพชีวิต สภาพสังคม ความเลื่อมใส ใน
พระพุทธศาสนาตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่น(ปราณี ขวัญแก้ว. 2518)

โดยกล่าวได้ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เป็นนิทาน ประเพณีนิทานประโลมโลก ได้แนวคิดจาก
เรื่องบุญบารมี ความวิริยะอุตสาหะ อารมณ์มนุษย์และเรื่องกรรม เป็นต้น แนวคิด ต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนสำคัญใน
การหล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมของคนในสังคมปักษ์ใต้ ตั้งแต่ โบราณมาให้อยู่ในทิศทางถูกต้อง
นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการสะท้อนความเป็นไปของสังคม ยุคก่อนหลาย ๆ ด้าน เช่น การอบรมสั่งสอนด้าน
จริยธรรม ด้านรูปแบบความเป็นอยู่หรือความ สัมพันธ์ด้านสังคม ประเพณี การละเล่นและความเชื่อต่าง ๆ
นับว่านิทานประโลมโลกเป็น กระจุกสะท้อนภาพอดีตของปักษ์ใต้ไว้มากเกือบสมบูรณ์ครบครันทุกแง่มุม
นิทานประโลมโลก ได้เค้าเรื่องจากปัญญาสชาดก จากวรรณกรรมภาคกลางและสร้างเรื่องขึ้นเองหรือแต่งจาก
นิทานท้องถิ่น แต่จะโดยแนวใดก็ตามทุกเรื่องได้รับอิทธิพลแนวคิดจากพุทธศาสนามากที่สุด(อุดม หนูทอง.
ม.ป.ป) อนึ่งจากการศึกษาลงไปถึงวรรณกรรมทางด้านวรรณกรรมทางศาสนา ผ่านการศึกษาวรรณกรรม
เวสสันดรด้านเนื้อหาเชิงวรรณศิลป์ การใช้คำโวหาร รสวรรณคดี และการศึกษาเชิงสังคม ความเชื่อตามหลัก
พุทธศาสนา ความเชื่อทางไสยศาสตร์ สะท้อนสภาพสังคมจากเรื่องเช่น ประเพณีต่าง ๆ (ประทุม สุวรรณดังคะ.
2526)

การศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมทางด้านศาสนาเรื่องอื่น ๆ ก่อนศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม
เรื่องกายนครนี้นั้น อาจทำให้เราเห็นบริบทโดยรอบทางด้านภูมิภาคที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น
วรรณกรรมศาสนาเรื่องพระนิพพานโสตร์ฉบับที่ได้มาจากวัดท้ายเหมือง การจังหวัดพังงา ศึกษาเรื่องราวด้าน
เนื้อหา ประเมินค่าเชิงสุนทรียภาพในแง่วรรณศิลป์และประโยชน์ ที่ได้รับจากเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบพระ
นิพพานโสตร์กับวรรณกรรมพุทธศาสนา และวรรณกรรมเชิงตำนาน ได้กล่าวถึงวรรณกรรมศาสนาว่า กวีที่สร้าง
ขึ้นย่อมมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึง กันทั้งสิ้นคือ บันทึกเรื่องราวความเป็นมาของศาสนาตั้งแต่ประวัติศาสา
หลักธรรมคำสั่งสอนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งอภินิหาร สดุดียกย่องเพื่อการสั่งสอน (เฉลิม จันปฐมพงศ์.
2526) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมภาคใต้ และได้วิเคราะห์ นายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ว่ามี
ความแตกต่างไปจากฉบับภาคกลาง (ฉบับพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพพระครูอุดมศาสนาคุณ 2520)
กายนคร ฉบับภาคกลางนั้นเป็นปรัชญา พุทธศาสนาว่าด้วยเมืองของร่างกายมีใจเป็นเจ้าเมืองภายหลังเสียเมือง
แก่ท้าวผกขุราช ส่วนฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ตอนต้นเป็นการสอนธรรมะ ตอนที่สองเหมือนกับกายนคร
ฉบับ ภาคกลาง ตอนที่สามพรรณนาถึงอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย และได้กล่าวถึงตัวอย่างสำนวน จากเรื่อง

เช่น ความเชื่อ แนวคิดของคนไทยกับปรัชญาพุทธศาสนา การสอนจริยธรรมและ สอนปรัชญาพุทธศาสนา (ธวัช ปุณโณทก. 2519) ซึ่งประทีป ชุมพล (2519) ได้จัดลักษณะเนื้อหาวรรณกรรมภาคใต้ออกเป็นประเภทต่าง ๆ กายนครคำกาศอยู่ประเภทนิทานที่เอาโครงเรื่องไปจากวรรณกรรมภาคกลางแล้วนำไป ประยุกต์ใหม่ ด้วยสำนวนภาคใต้ กายนครคำกาศที่ได้กล่าวถึงนี้เป็นกายนคร ฉบับจังหวัดสงขลา

วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง สันนิษฐานว่าเอกสารนี้มีการคัดลอกต่อกันมา ผู้คัดลอกนั้นอาจเป็นพระภิกษุ คัดลอกในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จากการศึกษาเรื่องกายนครสำนวนต่าง ๆ เห็นได้ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อสั่งสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นไปของชีวิตที่เวียนว่ายในวัฏสงสาร ผู้แต่งใช้กลวิธีการประพันธ์เพื่อสร้างอารมณ์ตลอดข้อคิดแก่ผู้อ่าน (พรทิพย์ วนรัฐกาล. 2536)

กายนครเป็นวรรณกรรมศาสนา ที่มีท่วงทำนองคำประพันธ์ใกล้เคียงกับสุภาษิตสอนหญิง คือการใช้โวหารภาพพจน์และการแสดงพรรณนาของกวี (นวพร คำเมือง. 2548)

กายนครเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งสอนธรรมะโดยตรง จึงเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษา และมีใจใฝ่ในธรรมะ จะอ่านเล่นเช่นนิทานประโลมโลกนั้นมิได้ ต้องอ่านไปและครวญพิณิจพิจารณาไปจึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เนื้อหาและเนื้อเรื่องอาจยากต่อการทำความเข้าใจ (ชวน เพชรแก้ว. 2523)

กายนครฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้นฉบับเป็นของนายสะเทือน บุญชูวงศ์ ชาวบ้านเขาลำปะต๋าลวังอ่าง อำเภอชะอวดจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนังสือบุตขาว มีขนาด 11.5 x 98 x 3 เซนติเมตร อักษรไทย เส้นหมึก จำนวน 117 หน้า นายสะเทือนได้รับหนังสือบุตกายนครเล่มนี้มาจากบิดา ปัจจุบันเอกสารดังกล่าวถูกเก็บไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเอกสารฉบับนี้ บางบรรทัดเขียนด้วยลายมือที่ต่างกัน ทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้เขียนมิใช่ผู้แต่งแต่เป็นผู้คัดลอกจากต้นฉบับเดิมอย่างแน่นอน

โดยมีพรทิพย์ วนรัฐกาล ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมกายนครฉบับจังหวัดพังงาปรากฏที่มาและลักษณะโดยทั่วไปว่าต้นฉบับของวรรณกรรมกายนคร เป็นของพระครูวิจิตรวรณสาร วัดสุวรรณาวาส ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมืองจังหวัดพังงา เป็นหนังสือสมุดไทยขาว ภาคใต้เรียกเอกสารประเภทนี้ว่า “หนังสือบุตขาว” มีขนาด 13 x 39 x 3 เซนติเมตร อักษรไทย เส้นหมึก จำนวน 60 หน้าพระครูวิจิตรวรณสารเคยให้ข้อมูลไว้ว่า บิดาของท่านเมื่ออุปสมบทได้เป็นครูสอนเด็กวัดให้หัดเขียนชักสวด ปฐมมาลา ปฐม ก กา เมื่ออายุ 40 ปี จึงลาสิกขาบทแล้วได้นำหนังสือต่าง ๆ มาเก็บไว้ที่บ้าน ปัจจุบันเอกสารดังกล่าวนี้ เก็บไว้ที่วัดลุมพินี อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา เมื่อพระครูวิจิตรวรณสารย้ายมาจำพรรษาที่ได้นำหนังสือเล่มนี้ไปด้วย(พรทิพย์ วนรัฐกาล. 2536)

วสวัตดี รียาพันธ์ กล่าวถึงเนื้อหาเชิงศึกษาวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนครฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ไว้ในศิลปนิพนธ์ ระดับปริญญาโทบัณฑิต ชุดภาพสะท้อนปรีชาธรรมกายนคร โดยได้ทำการเปรียบเทียบว่าน่าสนใจความว่า วรรณกรรมกายนคร หนังสือบุตขาวกายนคร หรืออาจปรากฏในชื่อนครกายบ้าง กายนครบ้าง มีเรื่องราวแตกต่างกันไปในแต่ละฉบับมิได้มีเนื้อหาเหมือนกันโดยสมบูรณ์ หากแต่เนื้อเรื่องมีความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องกัน ทั้งนี้ อาจเพราะ “กายนคร”(ฉบับบาลีพม่า) เคยปรากฏขึ้นเป็นเอกสาร

ฉบับแรกในอดีต โดยไม่สามารถระบุที่มาได้ว่าปรากฏครั้งแรกเขียนขึ้นครั้งแรกเมื่อใด และรายละเอียดในต้นฉบับนั้นเป็นเช่นไร ทำให้เมื่อเกิดฉบับอื่น ๆ ขึ้นมาในภายหลังจึงมีเนื้อหาเพิ่มเติมขึ้นให้เกิดความสมบูรณ์ ข้อสังเกตหนึ่ง คือไม่มีการตัดเนื้อหาส่วนใดออกมีเพียงการแต่งเติมเข้าไปให้สมบูรณ์ และมีรายละเอียดมากขึ้น โดยมีเนื้อความกล่าวว่า จากหลักฐานสำคัญที่ปรากฏ กล่าวได้ว่าวรรณกรรมกายนกร ฉบับที่คาดว่าเก่าแก่และเป็นฉบับดั้งเดิม(ต้นฉบับ) คือวรรณกรรมกายนกรสำนวนภาคใต้ แบบฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช หนังสือบุตชาวกายนกรเล่มนี้ เป็นสมบัติตกทอดมาจากบิดาของนายสะเทือน บุญชูวงศ์ ชาวบ้านอำเภอละแม จังหวัดนครศรีธรรมราช วันเดือนปีที่เริ่มแต่งนั้นไม่ปรากฏแต่เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่าเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองมานับแต่อดีตครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งมีที่มาจากการแปลบาลีพม่า มาเป็นวรรณกรรมด้วยสำนวนพื้นถิ่น ในลักษณะคำประพันธ์แบบกาพย์ยานี 11 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ไม่ปรากฏนามผู้แต่งวรรณกรรมกายนกรฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมา กายนกรถูกคัดลอกแต่งเติมขึ้นขึ้นอีกครั้งเป็นวรรณกรรมกายนกรฉบับจังหวัดพังงา สำหรับวรรณกรรมกายนกร สำนวนภาคกลางนั้น ฉบับดั้งเดิมถูกแต่งขึ้นโดย นายภู ซึ่งเมื่อขณะที่แต่งมีสมณศักดิ์เป็นพระธรรมทานาจารย์ จำพรรษา ณ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร ในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งได้แต่งวรรณกรรมเรื่องกายนกรนี้เป็นลำดับที่ 2 ในจำนวน 4 เรื่อง ต่อจากพระสมุทรคำกลอน มีลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนแปด และเมื่อ อนุมาณถึงในสมัยของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ 2 เมษายน ปี พุทธศักราช 2394 เป็นต้นรัชกาลที่ 4 จึงเท่ากับว่าวรรณกรรมกายนกรสำนวนภาคใต้นั้น ได้แต่งขึ้นก่อน และอยู่ในช่วงยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่างรัชกาลที่ 1-3 ซึ่ง วรรณกรรมกายนกรฉบับพังงา เขียนจบลงเมื่อปี 2372 ก่อนรัชสมัยใน ล้นเกล้ารัชกาลที่ 4 ถึง 22 ปี 10 กายนกรฉบับเอกสารประเภทตีพิมพ์ในลำดับต่อมา เป็นกายนกรฉบับแปลก สนธิรักษ์ ใช้คำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว โดยเรียบเรียงขึ้นใหม่จากของเดิม ปรับปรุงเนื้อหาให้มีความเข้าใจง่าย โดยการพรรณนาขึ้นในเชิงเปรียบเทียบเมื่อปี พุทธศักราช 2515 ต่อมาในปีพุทธศักราช 2520 จึงเกิดการนำเอากายนกรคำกลอนมาตีพิมพ์ เป็นครั้งแรก โดย โรงพิมพ์ไทยเชชม กรุงเทพมหานคร ในงานฉาปนกิจศพนายเฮง ฉุนราชา ฉบับ ส่วน กายนกรฉบับ ฉันท ขาวโหล ประพันธ์โดยใช้ ฉันทลักษณ์ ครบถ้วน ทั้งโคลง ฉันท กาพย์ และกลอน แล้วเสร็จในปีพุทธศักราช 2529(วสวัตดี ธิยาพันธ์. 2563)

วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนกร เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเชิงอบรมสั่งสอนตามแนวทางของวรรณกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา และดีเด่นด้านกลวิธีการสอนโดยการเสนอเรื่องเปรียบเทียบกับอวัยวะต่าง ๆ และสภาพชีวิตมนุษย์

กายนกรเป็นวรรณกรรมที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาผูกเรื่องเป็นนิทาน เพื่อสะท้อนภาพความเป็นไปของชีวิตที่ต้องเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ โดยมีกิเลสต่าง ๆ เป็นปัจจัยให้เกิดเหตุและผล สืบต่อเนื่องกันไปเป็นชีวิต ซึ่งสรุปผลของการทบทวนวรรณกรรมเรื่องกายนกรได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนกรฉบับต่าง ๆ และ คุณค่าเชิงสังคม

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบมีทั้งหมด 7 ฉบับ คือ กายนกร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช / กายนกร ฉบับจังหวัดพังงา | กายนกร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ | กายนกร ฉบับแปลก สนธิรักษ์ | กายนกร ฉบับ ฉันท ขาวโหล / กายนกรคำกลอน นครกาย โดย เอกสารทั้ง 7 ฉบับ สามารถสรุปได้เป็นสำนวนต่าง ๆ ดังนี้

1.1 เอกสารสำนวนภาคใต้ ได้แก่ กายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช และกายนครฉบับจังหวัดพังงา

1.2 เอกสารสำนวนภาคกลาง ได้แก่ กายนคร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ กายนคร ฉบับแปลก สนธิรักษ กายนครคำกลอน กายนคร ฉบับฉันทน์ ขำวิไล

เอกสารสำนวนภาคใต้ และ ภาคกลางที่เป็นเอกสารสมุดไทย คือ กายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช, กายนคร ฉบับจังหวัดพังงา, กายนคร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ นั้น จะเห็นได้ว่ากายนคร ฉบับจังหวัดพังงา และกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความคล้ายคลึงกันด้านโครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร และโวหารภาพพจน์ จึงสรุปได้ว่า เอกสารทั้ง 2 ฉบับนี้ น่าจะคัดลอกมาจากต้นฉบับเดียวกัน (เอกสารกายนคร ฉบับจังหวัด นครศรีธรรมราช อ้างว่าแปลมาจากบาลพม่า) แต่เอกสารทั้ง 2 ฉบับ เพิ่มเติมเรื่องราวต่าง ๆ ลงไปจนมีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเอกสารแต่ละฉบับ(วสวัตดี ธิยาพันธ์ 2563: 126)

กายนคร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ มีความแตกต่างจากเอกสารสมุดไทยทั้ง 2 ฉบับข้างต้น แต่มีความคล้ายคลึงกับเอกสารตีพิมพ์ฉบับนครกาย, กายนคร ฉบับแปลก สนธิรักษ และ กายนครคำกลอน ส่วนกายนคร ฉบับฉันทน์ วิไล มีเนื้อเรื่องแตกต่างไปจากเอกสารฉบับอื่น ๆ

วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ได้สะท้อนคุณค่าเชิงสังคมการปกครองภายในกายนคร เนื่องจากกษัตริย์ไม่สนใจในการกิจบ้านเมือง ลุ่มหลงกิเลสตัณหา และขุนนาง อำมาตย์ เห็นแก่ ประโยชน์ส่วนตนชักนำศัตรูเข้ามาในเมืองส่งผลให้บ้านเมืองถูกทำลายเป็นข้อคิดที่แฝงไว้ในเรื่อง ส่วนคุณค่าด้านประเพณี และวัฒนธรรม ปรากฏในกายนครแต่ละฉบับแตกต่างกันไปแต่เรื่องราว นั้นเป็นการอบรมสั่งสอนวัฒนธรรมด้านจิตใจมนุษย์ให้ตั้งมั่น(วสวัตดี ธิยาพันธ์. 2563)

คุณค่าด้านศาสนาและความเชื่อ เป็นคุณค่าที่ปรากฏในกายนครชัดเจนที่สุดเพื่อสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา คุณค่าความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏในกายนคร เป็นลักษณะเชิงสั่งสอนให้ข้อคิดให้ความรู้ เช่น การคบมิตร ความศรัทธา ความประหยัด เป็นต้น คุณค่าต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแฝงอยู่ในเรื่องเพื่อสั่งสอนและให้ความรู้แก่ผู้อ่าน

2. การวิเคราะห์คุณค่าด้านวรรณศิลป์ในกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช

การนำเสนอเรื่อง กายนคร เป็นกลวิธีการสอนที่น่าถ้อยคำมาเรียบเรียงเสนอเรื่อง โดยสร้างปัญหาต่าง ๆ เป็นลำดับขั้นตอนให้มีความสอดคล้องกับชีวิตมีข้อขัดแย้ง และ การคลี่คลายเรื่องอย่างต่อเนื่องไป การสร้างฉาก, ตัวละคร เป็นการสมมติให้มีความสมจริง ต่อสภาพสังคม และพฤติกรรมของมนุษย์ โดยแสดงลักษณะอันเป็นธรรมชาติเพื่อมุ่งส่งเสริม การยกระดับจิตใจผู้อ่านให้เกิดความรู้ความเข้าใจในชีวิต

คุณค่าด้านการใช้ภาษา มีการเลือกสรรถ้อยคำต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเรื่อง เช่น การใช้ภาษาถิ่นใต้, การเล่นต่าง ๆ ทำให้เกิดอรรถรส ศิลปะการใช้ภาษาจากเรื่อง กายนคร ฉบับจังหวัดพังงา มีความโดดเด่นด้านการใช้โวหารเพื่อสร้างภาพพจน์ เช่น อุปมาอุปไมย, บุคลาธิษฐาน ฯลฯ กายนครเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นไปของชีวิต ผู้แต่งจึงนำ หลักธรรมที่เกี่ยวกับนามธรรมมากล่าวให้เป็นรูปธรรม โดยใช้โวหารต่าง ๆ

เหล่านี้ แสดงภาพให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่ง และ ทำให้เกิดอรรถสัททางภาษา เช่น รสแห่งความรัก ความโกรธ ความประหลาดใจ ความสงบ ฯลฯ นับได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนคุณค่า ด้านวรรณศิลป์ไว้อย่างเหมาะสม

3. การวิเคราะห์หลักธรรมในวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช

เรื่องกายนครเป็นวรรณกรรมที่เสนอหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ให้ปรากฏ ออกมาเป็นรูปธรรม โดยกำหนดหลักธรรมเป็นตัวละครให้ดำเนินเรื่องต่าง ๆ เป็นไปในวิถีทาง ของ ศิล สมาธิ ปัญญา เพื่อการหลุดพ้นจากวัฏสงสาร

หลักธรรมที่ปรากฏในเรื่องกายนคร ศิลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานเปรียบเสมือน เครื่องประดับกาย พระเจ้าจิตรราชเมื่อเสด็จไปสู่เมืองนิพพาน

สมาธิเป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่งในเรื่อง ได้แบ่งออกเป็นสมาธิจากตัวบุคคล และสถานการณ์ ที่มีผลต่อพระเจ้าจิตรราชทำให้พระองค์มีจิตแน่วแน่ตั้งมั่นในกุศลธรรมทั้งปวง เพื่อบังเกิดปัญญาเป็นจุดหมายสูงสุด คือ รู้แจ้งเห็นจริง เมื่อพระเจ้าจิตรราชเกิดปัญญาแล้วจึงประหารอกุศลธรรมจนหมดสิ้นเพื่อไปสู่เมืองนิพพาน คือ การดับกิเลสได้โดยสิ้นเชิง(วสวัตดี วิทยาพันธ์. 2563)

โดยสรุปวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร เป็นวรรณกรรมที่ให้คุณค่าต่อการศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นวรรณกรรมดีเด่นด้านกลวิธีการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำ หลักธรรมมาผูกเรื่องเป็นนิทาน เพื่อสั่งสอนให้ผู้อ่านเข้าใจวิถีชีวิตที่ว่า "จิตใจของมนุษย์ มีทั้งความดีและความชั่วครอบงำไว้ เมื่อความชั่วครอบงำย่อมเกิดผลร้ายแก่ตนเอง เมื่อยึดมั่นในความดีย่อมนำไปสู่สิ่งที่ดีงามต่อไป

ทั้งนี้เบื้องต้นเป็นการทบทวนวรรณกรรมเรื่องกายนครเพื่อให้เห็นองค์ความรู้และคุณค่าจากวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนครนี้ อนึ่งการทบทวนวรรณกรรม เป็นการรวบรวมเนื้อหาจากวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร เฉพาะเอกสารที่พบใน ภาคใต้ และ ภาคกลางทั้งนี้ วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้แต่งได้กล่าวว่า เป็นเอกสารที่แปลมาจากภาษาบาลีพม่า คาดว่าน่าจะมีการพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาจาก กายนครฉบับเดิม ทั้งนี้เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเรื่องที่มีการคัดลอกสืบต่อกันมา อาจจะได้ข้อมูลที่น่าสนใจ ในการศึกษาประเพณี วัฒนธรรม และ ความรู้ต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในเรื่อง

อนึ่งเรื่องกายนครเป็นสิ่งละเอียดอ่อนยิ่งนัก การศึกษาหลักธรรมในเรื่องกายนครเป็นสิ่งละเอียด เพราะเป็นการ ศึกษาเรื่องของจิตใจกับกิเลสต่าง ๆ การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องกายนคร กับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียด

2. เพื่อนำผลการศึกษาภาคทฤษฎีมานำเสนอใหม่ในรูปแบบผลงานสร้างสรรค์ด้วยเทคนิควิธีการแบบงานจิตรกรรมไทยประเพณี ที่ถ่ายทอดคติธรรมจากวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด ภาพสะท้อนปรีชาธรรมกายนกร ได้อาศัยคุณค่าของวรรณกรรมศาสนาซึ่งเป็น วรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนกร มาถ่ายทอดเป็นผลงานจิตรกรรมไทย นำเสนอเรื่องราว ความดี ความงาม ขึ้นจากบทวรรณกรรม ศาสนาเรื่องกายนกร อุปมาอุปไมยกายสังขารของมนุษย์ เป็นมหานคร มุ่งสอนให้มนุษย์พึงสังวรในความอนิจจัง อนัตตาแห่ง สังสารวัฏ การสั่งสอนให้มนุษย์ รู้จักศีลธรรม ความไม่เที่ยง ตื่นรู้ในการกระทำที่นำไปสู่ห้วงแห่งอบายภูมิ และนรกภูมิ และสังขารมัย ท้ายสุดที่เลี่ยงไม่ได้คือไม่มีผู้ใด ล้วงพ้นพระยามัจจุราชได้สิ่งนี้เป็นคุณค่าจากวรรณกรรมที่สะท้อนผ่านผลงานศิลปกรรม สร้างสรรค์ในครั้งนี้

การถ่ายทอดบรรยากาศและสาระสำคัญของวรรณกรรมศาสนา ถูกถ่ายทอดผ่านตัวละคร แบบงานจิตรกรรมไทย โดยใช้ รูปักษ์ แทนพระยามัจจุราช (เจ้าเมืองมรณานคร) รูปักษ์บริวารทั้ง 4 แทนเสนาอำมาตย์ของพระยามาร อันประกอบไปด้วย โรคา พยาธิ ชรา และมรณา ตัวภาพรูปตัวพระหรือตัวกษัตริย์ (แทนพระเจ้าจิตราข) เจ้าเมืองกายนกร รูปลักษณ์ สถาปัตยกรรม น้อยใหญ่ แทนบริเวณในเมืองกายนกร บรรยายภาพมืดหม่นและอึมครึมไม่ปรากฏ ความสว่าง แทนการคลิบคลานของห้วงทัพ ของเมืองมรณานคร อุปมาเสมือนความทุกข์ที่ก้าวล้ำจิตใจของมนุษย์ให้รู้สึกมืดบอด และสิ้นแล้วซึ่งหาหนทางที่จะนำไปสู่การดับทุกข์ ตัวภาพเทวดา ทวา บาล ที่ลี้หนีไปทางช่องประตู แทนสติ และสมาธิ ที่กระเจิงหลบหนีไป ท้ายที่สุดเมื่อมนุษย์ขาด สติ มักนำไปสู่กายสังขารล่วงไปสู่ทุกขเวทนา และท้ายที่สุดก็ข้ามไปถึงเมืองมรณานคร คือความตาย หากไม่หาหนทางดับทุกข์

อิทธิพลจิตรกรรมไทยชั้นครูศึกษาไว้เป็นแนวทางนั้นก็เพื่อ พัฒนาปรับปรุงผลงานของผู้สร้างสรรค์เองให้เกิดความวิจิตร ตระการตาและงดงามสมบูรณ์รวมไปถึงการควบคุมแนวทางแห่งความบันเทิงใจชัดเจนว่านำเสนอเรื่องใด ถ่ายทอดสิ่งไหน ออกมาเป็น ผลงานเชิงประจักษ์ ทั้งนี้จึงนำมาสู่สร้างสรรค์บนพื้นฐานของภูมิรู้ จนเกิดเป็นผลงานจิตรกรรมไทยที่นำเสนอ วรรณกรรมอันทรงคุณค่า ซึ่งวันหนึ่งอาจสูญสลายไปกับกาลเวลา ให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งนั้น ก็ เพื่อเป็นพุทธานุชา และสืบทอด คำสอนของบรรพชนให้มนุษย์ทุกคนตื่นรู้ในสังขารแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คงไว้ซึ่งความดี ความงาม ผ่านอัตลักษณ์แห่ง งานจิตรกรรมไทย

กระบวนการของการผลิตผลงานสร้างสรรค์

การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานชุด ภาพสะท้อนปรีชาธรรมกายนกร ผู้สร้างสรรค์ ได้อาศัยกระบวนการรวบรวมและ จัดกระทำข้อมูลตามระเบียบแบบแผนการจัดทำวิจัยชนิด 5 บทพรรณนาส่วนงานการดำเนินการสร้างสรรค์พร้อมภาพประกอบ อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

กระบวนการสร้างสรรค์ริเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลด้านเอกสาร หนังสือ ตำรา วรรณกรรมต้นฉบับ ศึกษาทำความเข้าใจ ศึกษาถึงสาระสำคัญของวรรณกรรมอันเป็นจุดเริ่มต้นของความบันเทิงใจ ตลอดจนการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ทางศิลปะจำเพาะในด้านงานจิตรกรรมไทย สำหรับเป็นแนวทางการกำหนดรูปแบบผลงานสร้างสรรค์

รวบรวมข้อมูลภาพ องค์ประกอบสำคัญทุกส่วน อาทิ สถาปัตยกรรมทางศาสนา รูปหนังตะลุง ผลงานจิตรกรรมไทย ประเพณีชั้นครู ตลอดจนอิทธิพลจากงานศิลปกรรมและศิลป์อื่น ก่อนนำไปสู่กระบวนการทางด้าน

ศิลปะ เริ่มจากการสร้างแบบ ร่างความคิดถ่ายทอดสารซึ่งกลั่นกรองแล้วจากวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร คั่นคว้าเทคนิควิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบ ผลงานและรูปลักษณะพิเศษเฉพาะตน ปรับปรุงให้เหมาะสมลงตัว ก่อนนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลงานสร้างสรรค์จริง

อุปกรณ์ในการดำเนินการผลิตผลงานสร้างสรรค์

อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานประกอบด้วย 1.เฟรม 2.สมุดอ่อน(ดินสอพอง) 3.กาวมะขาม 4.สีฝุ่นธรรมชาติ(สีฝุ่นไทย) 5.กาวกระถิน 6.พู่กันขนาดต่าง ๆ 7.ดินสอไข 8.ทองคำเปลว 9.กระจกเงา 10. สีอะครีลิค และสีสังเคราะห์

ภาพประกอบที่1 ภาพอุปกรณ์ในการดำเนินการผลิตผลงานสร้างสรรค์

เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน

เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานชุด ภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร แบ่งออกเป็น 2 ช่วง 8 ตอน 1. คือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน ซึ่งผู้สร้างสรรค์อุปมาเรื่องราวภายในเมืองกายนครเป็นมุมมองภายในพระอุโบสถ รูปแบบการสร้างสรรค์จึงเป็น งานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี ที่มีการเขียนสีลงบนพื้น ด้วยกรรมวิธีช่างจิตรกรรมโบราณ ด้วยการละเลงผิวหน้าเฟรมหรือพื้น รองเขียนด้วยสมุดดินสอพองโดยนำเอาดินสอพองมาผสมกับกาวเม็ดมะขามจนมีเนื้อหนืดพอดีทาสดับด้วยการกวาดจนพื้นผิวเรียบเนียนพร้อมเขียน แล้วจึงทาเคลือบด้วยน้ำกาวอ่อนอีกครั้งหนึ่งเป็นภูมิปัญญาช่างไทยในการรักษาหน้าพื้นรองเขียนมิ ให้มีเศษดินสอพองออกมาผสมกับสีที่เขียนลงไป จากนั้นจึงทำการร่างภาพตามด้วยการลงสีฝุ่นธรรมชาติที่ผสมกาวกระถินให้ได้ สีสันบรรยากาศ และค่าน้ำหนัก ตรงตามที่กำหนดไว้ในแบบร่างแนวคิด ติดทองคำเปลวด้วยยางมะเดื่อหรือยางรัก ใช้สีอะครีลิคหรือสีสังเคราะห์เพื่อสร้างลักษณะพิเศษและสร้างพื้นผิวให้เกิดความน่าสนใจ

และ 2 เป็นเหตุที่อุบัติขึ้นภายนอก ผู้สร้างสรรค์จึงทำการสร้างระนาบ พื้นผิว เลียนแบบ รูปทรงสถาปัตยกรรมของศาสนสถาน ลวดลายปูนปั้น กรรมวิธีการเขียนคงไว้เช่นเดิม หากมีการเพิ่มเติมการปั้นปูนไทย และ ประดับกระจกเข้าไปเพื่อให้ผลงานมีลักษณะพิเศษ ดังตาม สะท้อนรูปลักษณะของเมืองกายนครที่วิจิตรพิสดารตามวรรณกรรม

ผลงานจิตรกรรมไทยประเพณีชุดภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร

ผลงาน ปราสาทจิตรราช (รูปที่ 2) เป็นการนำเสนอเนื้อหา จาก ปริศนาธรรมว่าด้วย “กายนกรส” คือรสแห่งความกลัว² ในวรรณกรรมเรื่องกายนครกล่าวถึงความกลัวของพระเจ้าจิตรราชที่ ขลาดกลัวในชื่อเสียงเรียง

นามของพระยามัจจุราช ก่อให้เกิด เป็น “กรณารส” คือรสแห่งความโศกเศร้า เมื่อครั้งถูกพระยามัจจุราช
ครอบงำ และทำลายเมืองกายนคร

ภาพประกอบที่ 2 ภาพผลงานสร้างสรรค์ ปราบจิตราช ขนาด 130 x 170 เซนติเมตร เทคนิค
จิตรกรรมสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง

ภาพประกอบที่ 3 ภาพผลงานสร้างสรรค์ พระยามัจจุราชพบพระตลาคต ขนาด 170 x 170
เซนติเมตร เทคนิค จิตรกรรมสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง

ผลงาน พระยามัจจุราชพบพระตถาคต (รูปที่ 3) เป็นการนำเสนอเนื้อหา จาก ปรีชาธรรมว่าด้วย “วีรรส” คือรสแห่งการต่อสู้³ หรือการเอาชนะธรรมด้วยคุณความดี อุตสาหะและความแน่วแน่ (สถายีภาวะ) กล่าวคือความรู้สึกแน่วแน่ของพระเจ้าจิตรราชที่ ยึดมั่นในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วจึงกระทำความเพียรเพื่อให้พ้นจากวัฏสงสารโดยการกำจัดอกุศลธรรมทั้งปวง

ภาพประกอบที่ 4 ภาพผลงานสร้างสรรค์ รุกคืบ ขนาด 150 x 170 เซนติเมตร เทคนิค จิตรกรรมสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง

ผลงาน รุกคืบ(ทัพพระยามัจจุราช) (รูปที่ 4) เป็นการนำเสนอเนื้อหา จาก ปรีชาธรรมว่าด้วย “เราทุรรส” คือโรธแห่งความ โกรธ หรือโมหะ⁴ กล่าวถึงพระยามัจจุราชเมื่อไม่สามารถครอบงำจิตใจของพระเจ้าจิตรราชได้ จึงได้แต่งทัพมาบีฑาและ เบียดเบียนรูปกายภายนอก

รูปที่5 ภาพผลงานสร้างสรรค์ พ่ายธรรม ขนาด 140 x 180 เซนติเมตร เทคนิค จิตรกรรมสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง

ผลงาน พาย่อธรรม (รูปที่ 5) เป็นการนำเสนอเนื้อหา จาก ปริศนาธรรมว่าด้วย “ศานุตรัส” คือรสแห่งการไม่ปรารถนาสิ่งใด⁵ เป็นอากัปกิริยารับรู้ความสงบและสละปล่อยวาง ละทิ้งซึ่งความยึดมั่น ลุ่มหลงรูปอุปาทาน กล่าวคือ เมื่อเมืองกายนครถูก ทำลายโดยพระยามัจจุราช พระเจ้าจิตรราชเมื่อเกิด ปัญญา จึงได้ละซึ่งเวทนาในรูปของจรีต ที่ปรุงแต่งขึ้น ได้สละเมืองกายนคร ให้เป็นไปตามสังสารวัฏ และสัจธรรม “อนิจจังวตสังขารา” สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ แล้วจึงนำดวงจิตอันบริสุทธิ์มุ่งไปสู่ เมืองพระนิพพาน

ภาพประกอบที่ 6 ภาพผลงานสร้างสรรค์ ในชิ้นที่ 5-8 นำเสนอสาระที่ความเสื่อมอันเกิดแต่กายสังขารภายนอก ซึ่งเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นกับกายสังขารภายนอกของมนุษย์ โดยได้เปรียบเอามุมมองสถาปัตยกรรมที่เสื่อม และผู้ฟังลงนั้นเสมือนความเสื่อมจากวรรณกรรมเรื่องกายนคร ว่าด้วยเปรียบเสมือนกายสังขารเป็นมหานคร ที่ค่อย ๆ เสื่อมลง สะท้อนผ่านมุมมองสถาปัตยกรรมที่ผู้ฟัง

3. เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลสัมฤทธิ์จากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในรูปแบบของนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ และข้อที่ 4. เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้กลับมาเป็นที่รู้จักที่นำไปสู่การทวนระลึกและศึกษาภูมิหลังของวรรณกรรมเรื่องนี้ในเชิงอนุรักษ์ แก่สาธารณชนสืบไป

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 เป็นการยกระดับและพัฒนานวัตกรรม สื่อวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ จากองค์ความรู้วรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร เป็นการพัฒนาต่อยอดผลงานจิตรกรรมไทย ประเพณีชุดภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร จากผลงานในรูปแบบงานจิตรกรรมไทย ให้กลายเป็นนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ โดยผู้วิจัยได้นำเข้าสู่เวทีวิชาการระดับชาติ ในงานมหกรรมวิจัยแห่งชาติ Thailand Research expo 2021 ในการประกวดนวัตกรรมสายอุดมศึกษา ประจำปี 2564 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ใช้ชื่อผลงานจิตรกรรมไทยประเพณีสร้างสรรค์ชุด ภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร โดย นอกเหนือจากเป็นการแสดงให้เห็นถึงการพัฒนานวัตกรรมจากวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้แล้วนั้น ยัง เป็นการเผยแพร่วรรณกรรมเรื่อง “กายนคร” ในเวทีวิชาการ ทั้งในรูปแบบของผลงานนวัตกรรม สื่อวัฒนธรรม ซึ่งการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ในการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้พัฒนา และนำเสนอวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้ เรื่องกายนคร ในรูปแบบของ เอนิเมชันที่พัฒนาต่อยอดจากงานจิตรกรรมไทยประเพณี 2 มิติ สดิกเกอร์ไลน์ เกมสต่อจิ๊กซอว์ภาพออนไลน์ หนังสือ E-BOOK เรื่องกายนคร ซึ่งถือเป็นการนำเอาวรรณกรรมศาสนามาพัฒนา และต่อยอดด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยคงไว้ซึ่งสาระสำคัญแห่งวรรณกรรมเรื่อง”กายนคร”นี้

ภาพประกอบที่ 7 ผลงานนวัตกรรมสายอุดมศึกษาประจำปีพุทธศักราช 2564

และเผยแพร่สู่สาธารณะชนอีกครั้ง ผ่านเวทีวิชาการในการประกวดนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ราช มงคลแห่งชาติครั้งที่ 4 โดยพัฒนาและสร้างสรรค์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องกายนคร เป็นเอนิเมชันเรื่อง ตี๋มขึ้นจากวรรณกรรม จิตรกรรม และประติมากรรม เกิดเป็นนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยี(ในรูปแบบสื่อ วัฒนธรรมที่น่าเสนอ เนื้อหาวรรณกรรมเรื่องกายนคร ได้บริบูรณ์ ดังความมุ่งหมาย

ภาพประกอบที่ 8 ผลงานนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์จากการพัฒนาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่อง กายนคร

สรุป

กล่าวโดยสรุปวรรณกรรมพระพุทธศาสนาปักษ์ใต้เรื่อง “กายนคร” ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นวรรณกรรมในรูปแบบหนังสือชุดต้นฉบับที่เป็นบาลีอย่างไทยโดยใช้สำนวนแบบปักษ์ใต้ วันเดือนปีที่เริ่มแต่งนั้นไม่ปรากฏ ปรากฏเพียงวันที่แต่งแล้วเสร็จ เนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องนี้ มุ่งหวังให้มนุษย์เรียนรู้ในพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ประกอบกับสังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิด เป็นสัจธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกคนล้วนต้องประสบกับ ทุกข์ สุข อันเป็นภาวะปัญหา ที่มาพร้อมกับ โลก โม โทสัน และกิเลสตัณหา กายนคร จึงอุปมาอุปไมยกายสังขารขึ้นเป็นมหานคร มีอำนาจจิตใจเป็นกษัตริย์ครองเมือง อุปมากิเลสตัณหาเป็นพระยามาร มีหลักธรรมคำสอน สติปัญญา ศีล สมาธิ เป็นทหารคอยปกป้องรักษา อวัยวะเป็นปราการปกป้องปราสาทชั้นนอก ใน และมีพระนิพพานเป็นที่ตั้งแห่งความสุขสงบ

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากองค์ประกอบของวรรณกรรมกายนครนี้ เป็นฐานสำหรับการรื้อฟื้นและพัฒนาต่อในรูปแบบนวนิตรกรรม เกิดเป็นนวนิตรกรรมศิลป์ วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนครเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ทรงคุณค่า มีเนื้อหาสาระ อุปมากายสังขารของมนุษย์ เป็นมหานครเมืองหนึ่ง เปรียบเทียบการดำรงชีวิตของมนุษย์ในลักษณะของวรรณกรรม มีฉาก โครงเรื่อง และตัวละคร มีเนื้อหาสาระโดยสมบูรณ์ แต่ด้วยสำนวนโวหารเข้าใจยาก และรูปแบบการสื่อสารที่ไม่ทันสมัยทำให้ขาดความน่าสนใจ และไม่มีกระแสต่อสื่อสารอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งไม่มีความน่าสนใจในแง่การตลาด ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายในการสร้างสรรค์และพัฒนาารูปแบบของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาพื้นถิ่น การสื่อสารและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ ด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยีที่สร้างสรรค์บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมเดิมและใช้องค์ความรู้ กระบวนการจากศาสตร์อื่น

ๆ ในการรื้อฟื้น และพัฒนาวรรณกรรมศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร เกิดเป็นนวัตกรรมศิลป์ ซึ่งยกระดับวรรณกรรมศาสนาพื้นถิ่นปักษ์ใต้ ให้อยู่ในรูปแบบของผลงานสร้างสรรค์ สื่อวัฒนธรรม นวัตกรรมเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์

เอกสารอ้างอิง

- ชวน เพชรแก้ว. (2523). *ชีวิตไทยปักษ์ใต้ ชุดที่ 3*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์.
- ธวัช ปุณณทก. (2525). *วรรณกรรมท้องถิ่น*. โอเดียนสโตร์.
- ประทีป ชุมพล. (2519). *วรรณกรรมภาคใต้*. โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์.
- ปราณี ขวัญแก้ว. (2518). *วรรณคดีชาวบ้านจาก "บุคคั" ตำบลร่อนพิบูลย์*. (เอกสารนิเทศ การศึกษากรมการฝึกหัดครู ฉบับ 167. ม.ป.พ.
- ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้. 2523. *กายนคร (ชุดวรรณกรรมปักษ์ใต้ อันดับ 4)*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์.
- เฉลิม จันปฐมพงศ์. (2526). *พระนิพนธ์โสตร์ : การศึกษาเชิงวิจารณ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นภาพร คำเมือง. (2548). *การเปรียบเทียบท่วงทำนองการประพันธ์นิทานคำกลอนเรื่องกายนครกับสุภาษิตสอนหญิง*. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรทิพย์ วรรณรัฐกาล. (2536). *"การวิเคราะห์วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดพังงา."* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วสวัตดี ธิยาพันธ์. 2563. *"ภาพสะท้อนปรีชาธรรมกายนคร"* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.